

Handlingsplan kemikaliesmart förskola Trollet

EN KEMIKALIESMART FÖRSKOLA 2016-2020

Hur kan vi minska barns exponering av kemikalier på förskolan Trollet

”Vi är marinerade i kemikalier”

Bonusbarnbarnen har båda fyllt år och ska hålla födelsedagskalas ett par veckor innan höstterminen börjar. Ovädersmoln flyttar kalasförberedelserna in i huset för säkerhets skull. Pojken har just borstat tänderna med **triklosan-tandkräm**, tvättat med **paraben-schampot** och nu snyggar han till frisyren med **bisfenol A-borsten**. Altandörren far upp. Flickan sparkar av sig de nya **ftalat-plast-sandalerna** innan hon stoppar in de **polyfluorerade allvädersjackan** i sin **flamskyddsbehandlade ryggsäck**. Presenterna som hon fick på morgonen. Ett par timmar senare vadar kusiner och kompisar i **omslagspapper** och **plastkartonger**.

Jo det är min tur! Spelglada barn i **antimögelbehandlade T-tröjor** gnabbas om surrande **partikelspridande elektroniska leksaker**.

Gosedjur samsas med **kemikaliesmittade dammråttor** under soffan. En kusin spottar ut **aspartam-tuggummit** när gräddtårtan full med **lösgodis** ställs på bordet.

Han snubblar omkull en **light-läsk** när han genar över den **kemtvättade mattan**.

Det är rena julstämningen. Bara **plast-julgranen** fattas.

Ingen hör hur åskan mullrar.”

Inledning i Ethel Forsbergs bok ”Makt Plast Gift & våra barn”

Bakgrund

De senaste decennierna har konsumtionen av kemikalier i samhället ökat stort – vaxduken blir mjuk, gardinen flamsäker och maten bränns inte vid. Vissa läcker från varan medan vi använder den och kemikalier kan då samlas i damm och tas upp genom huden, rester av bekämpningsmedel/miljöföroreningar i mat och vatten eller då kemiska ämnen överförs till maten via förpackningar.

Alla kemikalier är inte skadliga därför har vi fokus på att fasa ut ämnen med vissa farliga egenskaper.

I regelverket skiljer man på kemiska produkter (diskmedel, tvättmedel, målarfärg, lim) och varor (möbler, leksaker, husgeråd). Det kan vara svårt att få reda på vilka ämnen som t ex en soffa, en docka eller en mugg innehåller då lagstiftningen inte är lika hård gällande varor.

Man skiljer även mellan kemiska produkter och hygienprodukter t ex tvål, hudkräm, solkräm som en har krav på säkerhetsblad eller farosymboler, däremot finns innehållsförteckning. Så även för livsmedel.

Ämne som kan finnas på förskolan

BPA (Bisfenol)

Hormonstörande ämne används vid tillverkning av

- PC (genomskinliga muggar, kannor)
- Epoxiplast/epoxilack (skydd i konservburkar av metall)
- Vissa kvitton

Förbjudet i nappflaskor sedan 2011 och i barnmatsförpackningar sedan 2013

Bromerande flamskyddsmedel

Svårnedbrytbara, cancer framkallande och misstänks vara hormonstörande, används för att förhindra antändning och spridning av brand

- I textilier, möbler, skumgummi, och elektronik
- Värst i 70-80tals skumgummimadrasser/möbler

Ftalater

Hormonstörande som ofta återfinns i blod, bröstmjolk och urin.

90 % av alla ftalater finns i PVC plast. Plasten i sig är väldigt hård och därför tillsätts ofta stora kvantiteter (upp till 50 %) för att göra den mjuk och formbar.

- Mjuka plastleksaker, haklappar, PVC/vinylgolv, skötbäddar, allvädersstövlar, dörrmattor och vaxdukar
- De ftalater som klassats som mest skadliga är förbjudna sedan 2007 i leksaker och barnvårdsprodukter.

Högfluorerande ämnen vatten, fett och smutsavvisande – långlivade och svårnedbrytbara i naturen.

- Vattenavvisande skaljackor (Beaver nylon) och skor, smutsavvisande möbler och mattor
- Köksmaterial som bakplåtspapper, muffinsformar och husgeråd som non-stick-beläggning i grytor och stekpannor.

Skadliga metaller

- **Nickel** allergiframkallande i dragkedjor och knappar
- **Kadmium** i pigment och smycken – lagras i kroppen länge (försämrad njurfunktion/benskörhet/cancerframkallande).
- **Bly** (barns hjärnor extra känsliga) i nycklar, smycken och i elektronik
- **Kvicksilver** i lågenergilampor och lysrör (ledlampor innehåller ej kvicksilver)

Åtgärdslista – handlingsplan Förskolan Trollet

Mål

”En förskola där personalen har hög medvetandenivå om skadliga kemikalier i barns vardag och hur man undviker dem. En förskola som gör bra och medvetna val vid inköp, gör ständiga förbättringar och har långsiktiga planer”

Nivå 1

I nivå 1 finns åtgärder som kan ske med enkla medel och till ingen eller låg kostnad. Det kostnader som uppstår hanterar man i den ordinarie budgetprocessen. Med ökad medvetenhet och kunskap på förskolor och skolor kan man få bort många kemiska risker för barns hälsa.

1. Rensa bland icke-leksaker

Elektronik – gamla mobiltelefoner, tangentbord och kameror
Byggmaterial - PVC slangar, kablar, tryckimpregnerat trä, spånskivor och annat sammanpressat trä. Frigolit (sammanpressat-man vet inte vad det innehåller).
Utklädningskläder – i konstkläder, metalldetaljer, tunga metallsmücken, nycklar, kvitton.

Nuläge 2018-09-13

- Gammal elektronik finns inte i våra verksamheter
- Personalen är vaksam för material som kommer från vårdnadshavare där vi inte vet vad de innehåller.
- Frigolit (sammanpressade plaster) används i undantagsfall av de äldre barnen som inte stoppar fingrarna i munnen, händerna tvättas noga efteråt.
- Gamla lastpallar kommer att kasseras innan årsskiftet 1/1-2019. Vi kommer att köpa in nya lastpallar på ett företag som garanterar att de ska vara bra både ur miljö- och giftfri förskola-synpunkt.

Nuläge 2019-03-25

- Gammal elektronik finns inte i våra verksamheter
- Personalen är vaksam för material som kommer från vårdnadshavare där vi inte vet vad de innehåller.
- Frigolit (sammanpressade plaster) används i undantagsfall av de äldre barnen som inte stoppar fingrarna i munnen, händerna tvättas noga efteråt.
- Alla gamla lastpallar är kasserade och nya obegagnade är inköpta.

2. Rensa bland leksaker

Mjukplast - tillverkad före 2007, luktar plast/parfym, kladdig/fet, saknar CE-märkning

Trä – där färgen flagnar

Tyg – märkt flamskyddad, stoppning med skumgummi(polyester ok)

Konstskinn – gjord av PVC (polyuretan ok)

Elektronik – trasig så elektronik/lödning syns.

Nuläge 2019-03-25

- Enheten har väldigt få leksaker men är extra uppmärksamma på återanvändning. Material såsom utklädningskläder, smycken och material av konstskinn har kontrollerats och tveksamma material har kastats
- Vara uppmärksam om och när man tar emot material och gamla leksaker mm från t ex vårdnadshavare m fl.

3. Rutiner för att hantera hobbymaterial på ett säkert sätt

Pärlplattor – låt inte barnen vara med när man stryker, vädra!

Låt inte barnen vara med vid laminering, vädra!

Undvik cernitlera och polymerlera av PVC

Välj vattenbaserade barnfärger och barnanpassat lim.

Nuläge 2019-03-25

- Våra tre ateljéristor har ett extra ansvar för att se till att inköp, förvaring och användning av ”hobbymaterial” som t ex färg, lera osv. ska vara av giftfritt slag.
- En i varje hus ansvarar för att uppdatera kemikalielistan (finns i enhetens egenkontrollspärmar)

4. Tvätta textilier regelbundet

Nya textilier tvättas. Tvätta regelbundet, miljögifter samlas i damm på textilier.

Nuläge 2019-03-25

- Enligt rutin/schema för hygien och städning utöver serviceavdelningens ansvar/finns i enhetens egenkontrollspärmar).
- Schema finns uppsatt för olika moment, prickas av när det görs.

5. Var noga med handtvätt

Noggrann handhygien

Nuläge 2019-03-25

- Enligt rutin för hygien och städning utöver serviceavdelningens ansvar.
- I augusti och/eller januari genomför avdelningarna en enkät om egenkontroll enligt miljöbalken.

6. Håll koll på kemiska produkter

Förvaras oåtkomligt för barn. Håll kemikalieförteckning uppdaterad.

Nuläge 2019-03-25

- I januari uppdateras kemikalielistorna och skickas till central miljösamordnare.
- Färg, fixativ mm som har varningstriangel förvaras oåtkomligt för barnen, i lokaler med golvbrunn i plastbackar för att undvika att miljöfarliga färger mm rinner ut i avloppsbrunnen.

- Vaktmästaren tar hand om färg och annat miljöfarligt som inte används och lämnar på återvinningsstationen.

7. Välj kemikaliesmarta förbrukningsartiklar för hygien och rengöring

Parfymfria produkter – tvättmedel, diskmedel, tvål, hudkräm

Välj handskar vid blöjbyten av nitril eller polyeten och tvättlappar av papper.

Nuläge 2019-03-04

- Förbrukningsartiklar köps endast från kommunens inköpskontor/ förråd, upphandlade och miljögodkända.

8. Se över städ och städkemikalier

Doftfria produkter, att inredningsmaterial städas på rätt sätt, att barnen inte är i lokalen och vädra.

Nuläge 2019-03-04

- Serviceavdelningen använder giftfria produkter inköpta på kommunens förråd. Upphandlade och miljögodkända.
- Mattor på förskolan dammsugs varje vecka och tvättas av serviceavdelningen en gång/år i samband med storstädningen under sommaren.

9. Ha rutin för felanmälan av ventilationen

Anmäl en ventilation som inte fungerar. I väntan på åtgärd vädra före och efter en stor samling, öppna lokalens fönster och låt det bli korsdrag i några minuter.

Nuläge 2018-09-13

- På Kalmar kommuns hemsida finns möjlighet att enkelt anmäla fel, även kontaktpersoner vid akuta tillfällen. Enhetens vaktmästare håller i första hand kontakten med Serviceförvaltningen och fastighetskontoret angående byggnaderna och ev. åtgärder.
- Ve 44-52 2016 byttes ventilationen på Ringdansen
- Ve 02-07 2017 byttes ventilationen på Lokomotivet
-

10. Välj rätt förbrukningsartiklar i köket

Handskar avsedda för kontakt med livsmedel. Plastfolie av polyeten (PE)

Bakplåtspapper utan höga fluorinerande ämnen.

Nuläge 2019-03-25

- Ingår i kökens rutiner

11. Undvik metallkonserver

Använd istället kartongförpackade krossade tomater, frysta varor (majs, ärtor) torrvaror som kan blötläggas (kikärtor, bönor).

Nuläge 2019-03-25

- Ingår i kökens rutiner

12. Utbilda chefer och personal

- **Makt Plast Gift & våra barn** 2015-10-14 Ethel Forsberg (9år på kemikalieinspektionen) / Marie Nevrup Nilsson och Suzann Carleson
- **Bli en reko förskola** Therese Birath (kemist & grundare av Kemikalieklok) 2016-09-22 Marie Nevrup Nilsson, Stina Melin, Annelie Mellbin Hanna Rydholm

Nivå 2 – 3

Svårare att genomföra och ibland förknippade med stora kostnader. Kring vissa åtgärder kan förskolan inte ta beslut

13. Tänk till vid nyköp

Naturmaterial framför syntetmaterial.

Nuläge 2019-03-25

- Utfasning av fleecfiltar, antalet har minskat under året. Inga nyinköp.

14. Undvik non stick beläggning (teflon)

Produkter som kan ha nonstickbeläggning men där det finns fullgoda alternativ i ex rostfritt stål (stekpannor, kastruller, kantiner, bakformar, plåtar)

Nuläge 2018-09-13

- Finns inte i vår verksamhet

Nuläge 2019-03-25

- Finns inte i vår verksamhet

15. Servera mer ekologisk mat

Ex på prioriterade varor: äpplen, bananer, citrusfrukt, vindruvor, russin, potatis, lök, paprika.

Nuläge 2019-03-25

- Våra kök jobbar mycket med ekologiska varor/närproducerat i den mån det är möjligt.

16. Använd rätt plast i köket

Mindre riskfyllt att använda plastmugg till kallt vatten än varm tomatsoppa. Prioritera glas, porslin, rostfritt stål eller trä.

Nuläge 2019-03-25

- DL mått i rostfritt har gjort fler inköp av under hösten för att ha med på utflykter istället för plastkåsar eller andra plastmuggar.

- Genomskinliga plastkannor används endast till kalla drycker i övrigt används godkända kannor/karaffer. På Trollet, Ringdansen och Funkabotorget hämtar barnen dryck i glas från stora behållare.

17. Byt ut gamla lekkuddar och möbler stoppade med skumgummi

Välj nyproducerade möbler utan flamskydd och möbler utan stoppning eller tyg.

Nuläge 2019-03-25

- Vi har inga soffor i verksamheten och undviker nyinköp av stoppade möbler.

18. Byt ut vilmadrasser och skötbäddar av PVC

Välj avtagbart och tvättbart tyg eller av plast som polyeten (PE), polypropen (PP) eller polyuretan (PUR) Tvättbara filtar och mattor.

Nuläge 2019-03-25

- Alla skötbäddar är utbytta.
- Vid kontroll av vilmadrasserna på Lokomotivet visade det sig att de var inköpta 2013.

19. Använd elektronik på ett rätt sätt

Förvara inte elektronik där barnen vilar, tvätta gärna händerna efter användning.

Nuläge 2019-03-04

Häftet ”Kemikalier i barns vardag” från Kemikalieinspektionen finns uppsatt på varje avdelning i enheten.

20. Ställ krav på entreprenörer som bygger och renoverar lokaler

Nivå 3

21. Inled en dialog kring material på väggar och golv

Fastighetsägarens ansvar

22. Skaffa kunskap om vad lekutrustningen utomhus innehåller

Olämpliga material: gamla bildäck, tryck impregnerat trä, Kreosot impregnerat (stockar, telefonstolpar, slippers) PVC rör, armaflex isolering, kablar och konstgräs. Sandlådor av hög kvalitet med sand avsedd för barn. Rekommendation att byta sanden 2 gånger/år.

Nuläge 2018-09-13

Vi undersöker de material som vi har utomhus och de material som finns osäkerhet kring på vad de innehåller fasas ut.

Information till vårdnadshavare

- Vad ni gör för att bli mer kemikaliesmart och varför
- Vilka gåvor ni vill ha respektive inte ha
- Tipsa om vad de själva kan göra i hemmet
- Dela ut häftet ”Kemikalier i barns vardag”

- Information om Kalmar kommuns plan för en giftfri miljö under 2017

Mer information

- **Kemikalier i barns vardag**, Kemikalieinspektionen 2014
Broschyren finns uppsatt på varje avdelning i enheten.
- **Barns exponering för kemiska ämnen i förskolan**, Kemikalieinspektionen 2013
- **Projekt giftfri förskola**, Upphandlingsmyndigheten 2015
- **Operation Giftfri förskola**, Naturskyddsföreningen
- **Makt Plast Gift & våra barn**, Ethel Forsberg
- **Bli en Reko förskola**, Therese Birath, Kemist och grundare av ”Kemikalieklok”
- **Vägledning för kemikaliesmart förskola**, Stockholms stad